

Zsidó sportolók nyomában

► Január 26-án, vasárnap délután az ENSZ holokauszt emléknapja alkalmából rendeztünk programot a Menházban. A délután második részében a budapesti Maccabi VAC zsidó sportszervezet Bajnokaink voltak - a magyar zsidó sportolók öröksége című vándorkiállítását nyitotta meg Jusztin Ádám elnök. Részletek lapunk 3. oldalán.

Purimi vidámság Komáromban

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden érdeklődőt purimi ünnepére, melyet 2020. március 9-én, hétfőn 17:00-kor tartunk a Menházban. Az alábbi programmal várjuk az érdeklődőket:

- Klein Judit és a Haverim Zenekar koncertje
 - Purimi kvíz és tombola
 - Gyermekeprogram
 - Megila (Eszter könyve) olvasás David Adrival
 - Purimi finomságok
- Örömmel fogadjuk a jelmezben érkezőket.
Ünnepeljenek Önök is velünk! ◀

Széder este

A Komáromi Zsidó Hitközség idén is megrendezi hagyományos széder estéjét, melyre 2020. április 8-án, szerdán este 18:00-tól kerül sor a Menházban. Az estét Riszovannij Mihály vezeti. A kóser vacsorát Budapestről biztosítjuk. Regisztráció 2020. április 1-ig a titkárságon vagy a kile@menhaz.sk címen. A részvételi díj 5 EUR. ◀

Szerkesztői gondolatok

Hetvenöt év, több mint egy emberöltő.

Talán mi középkorúak fel sem fogjuk, hogy mit is jelent ez. Miközben követem a híradásokat a budapesti gettó felszabadulásának alkalmából a Dohány utcai zsinagógában tartott emlékezésről, a világ vezetőinek jeruzsálemi találkozájáról, a Birkenauban felhúzott óriás sátor alatti évfordulós gyászünnepségről, eltűnődöm egy kicsit. Vajon nem vált mindaz, amelyről oly sokat hallottunk az elmúlt évtizedekben a nagyszüleinktől, a komáromi közösségtől, a történelemkönyvek egyre fakuló lapjává? A kiadványok, a filmek, az interneten is egyre nagyobb számban fellelhető dokumentumok, őrzik a szemtanúk beszámolóit, visszaemlékezéseit. Akad, aki legalább a kerek évfordulókon – fellelőz, megnézi és meghallgatja, miként jutottak el a dolgok az Auschwitzba induló vonatokig néhány év alatt az 1930-as, 40-es években? Az elmélkedésből kikölkent egy dolog. Egyik reggel egy megrázó interjút olvasok a komáromonline.sk portálon. Hitközségünk tagja idézi fel a helyi történéseket. Még a témával viszonylag sokat foglalkozóként is megrázó minden bekezdés. Látom magam előtt a benei házat, a munkába igyekvő családot, ott ülök a múltidézővel az iskola-padban, lenyűgöz a legnehezebb időkben sugárzó élni akarása. Valaki a túlélők közül, újra elmeséli 2020-ban az elmesélhetetlent. S mi, még 75 év után is felkapjuk a fejünket! Így lesz ez akkor is, ha személyesen már nem akad, aki saját élményeit oszthatja velünk? ◀

PASZTERNÁK ANDRÁS

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► Öt éve, 2015 februárjában közöltük Parnes Wilhelm Ági Izraelből küldött írását a Hitközségi Híradóban: A Wilhelm cukrászda – A legendás cukrászdát, a testvérek: Dezső és Karcsi, akik Komáromból a Hosszú utcai Wilhelm pékségből indultak, alapították 1949-ben, Hod Hasharonban. Kezdetben nehezen éltek, még kenyérből sem volt elég. Dezső bácsi úgy gondolta, ha nincs kenyér, akkor együnk süteményt. A cukrászda megnyitása után hamarosan híre ment a jó kávénak és finom süteményeknek. Dezső bácsi 90 éves koráig saját receptjei szerint maga sütött. A magyaros ízek megőrzésére törekedett, de újdonságokat is alkotott. Minden vendéget egyformán tisztelt. Sok híres ember is megfordult náluk... Ma már három generáció dolgozik az üzletben.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno
vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot támogatták: Földes Ondrej (Pozsony) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége kis közösségek tanácsa február 13-án tartotta soros ülést Pozsonyban, melyen a KZSH-t Pasternák Antal elnök képviselte.

Az idei évre pályázati támogatásban részesültünk Komárom városától és a Bethlen Gábor Alapkezelőtől. További beadott kérelmeink elbírálása folyamatban van.

Ezúton kérjük hitközségünk tagjait, hogy a 2020-as tagsági és temetőgondozási díjat szíveskedjenek befizetni a titkárságon.

Búcsúzunk

Szomorúan fogadtuk a hírt, hogy hosszantartó súlyos betegségben, fiatalon elhunyt Breuer Reuven Budapesten. Az elmúlt években számos alkalommal vett részt hitközségünk programjain. Ilyenkor az adott ünnepek eredetéről, hagyományairól megosztotta gondolatait a jelenlévőkkel. A család gyászában osztozunk, emlékéket megőrizzük! ◀

**A Hitközségi Híradó szerkesztői,
a Komáromi Zsidó Hitközség vezetősége**

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Húsz éves a Centropa Alapítvány Beszélgetés Pál Borbálával

A Centropa Alapítvány idén ünnepli 20. születésnapját. 2000-ben Edward Serota amerikai újságíró Andor Eszter és Sárdi Dóra történészekkel a céllal alapította a szervezetet, hogy megőrizze a 20. század zsidó történelmének gazdag emlékeit. Felkerestük az idős zsidókat Kelet- és Közép-Európában, és életinterjúkat készítettünk velük - ezek az interjúk azonban nem a holokausztról szólnak.

Mi nem a pusztulásra voltunk kíváncsiak, éppen ellenkezőleg - azt szerettük volna megtudni, milyen volt a zsidó élet a világháború előtt: milyen volt interjúalanyaink gyerekkora, családja, hogyan tartották a zsidó szokásokat, hova jártak iskolába, mivel töltötték a szabadidejüket. Az interjúk mellett digitalizáltuk interjúalanyaink családi fényképeit is. Az eredmény egy egyedülálló, 1,200 interjúból és 25,000 fotóból álló adatbázis, amely elérhető és szabadon kereshető a <https://www.centropa.org/> oldalon. Egy idő után arra lettünk figyelmesek, hogy pedagógusok kezdenek érdeklődni az anyagaink iránt. Az ő igényeiket kiszolgálva kezdtünk el oktatási anyagokat fejleszteni, és ma már számos, személyes történeteken alapuló kisfilm, kiállítás, kiadvány és akkreditált továbbképzés áll a pedagógusok rendelkezésére Magyarországon és a határon túl is.

75 évvel a vészorkorszak után hol tartunk a szembenézéssel? Megismertük, megjegyeztük déd- és nagyszüleink történeteit?

A szembenézés egy hosszú folyamat, amelynek ha nem is az elején, de semmiképp sem a végén tartunk. A vészorkorszak kérdését a kommunizmus ideje alatt hosszú csend övezte, és csak huszonöt

éve került egyáltalán felszínre a téma, a kétezres évek elején történtek meg olyan, oktatási szempontból is fontos lépések, mint az iskolai holokauszt-emléknap bevezetése vagy a budapesti Holokauszt Emlékközpont megalapítása. Mi úgy tapasztaljuk, hogy jelentős hiányosságok mutatkoznak az oktatásban azon a téren, hogy a diákok megismerjék a vészorkorszak eseményeit, és valóban megvalósulhasson a szembenézés. Ez elsősorban a tanárok elkötelezettségén múlik. Sajnos sokan kerülnek ki úgy az iskolából, hogy hiányos a tudásuk a huszadik századról, emellett pedig általános nézet, hogy a holokausztról túl sokat beszélünk, nem kellene már ezzel foglalkozni. Böven van tehát dolgunk.

Melyek a Centropa legfontosabb küldetései a XXI. században?

A zsidó emlékek megőrzése egy olyan küldetés, amely nem évíülhet el, sőt, ha lehet még fontosabbá válik, ahogy a 20. század egyre inkább a történelem homályába vész. A célunk, hogy az általunk gyűjtött személyes történeteken keresztül minél többen kapjanak hiteles képet a magyar zsidóság történetéről. A 21. század folyamatosan támaszt kihívásokat az oktatás terén is, így fontos küldetésünk,

hogy ezekre választ találva szervezzünk olyan oktatási programokat, amelyek reagálnak a mai fiatalok igényeire.

Kik és milyen módon támaszkodnak a Centropa gazdag történelmi gyűjteményére?

Hálásak vagyunk, mivel egy nagyon széles közönséget tudunk megszólítani. Elsődleges célközönségünk a pedagógusok: Magyarországon több mint kétszáz tanár használja rendszeresen az oktatási anyagainkat, de jelen vagyunk szinte az összes országban Kelet-Közép-Európában, a Balkánon, sőt, Észak-Amerikában és Izraelben is. Több száz diák is bevonódik a programjainkba minden évben: számukra videóversenyeket szervezünk, melynek keretében saját városuk, régiójuk zsidó történetét és kultúráját tárhatják fel, és támogatjuk az iskolák közötti együttműködéseket, projekteket is. Szervezünk emellett kiállításokat, filmvetítéseket, amelyek a szélesebb közönségnek szólnak, és együttműködünk múzeumokkal, levéltárakkal is. Így például megtalálhatóak a Centropa anyagai a Holokauszt Emlékközpont állandó tárlatában, és éppen most adtunk anyagokat a Magyar Zsidó Múzeumnak egy készülő kiállításához.

Változott-e a pedagógusok hozzáállása oktatási projektjeikhez az elmúlt évtizedekben?

Szerencsére folyamatosan van érdeklődés a programjaink iránt. Tapasztalataink szerint azért keresnek minket a pedagógusok, mert olyasmit tudunk nyújtani nekik, amit nem kapnak meg szervezett keretek között. Képzésük során a tanárok nem kapnak támpontot ahhoz, hogy hogyan tanítsanak a vészorkorszakról vagy a zsidóság történelméről, emiatt sokan bizonytalanok - érthető módon, hiszen rendkívül nehéz témáról van szó. A pedagógusok ki vannak éhezve az új módszerekre is, amelyek kilépnek a formális oktatás keretei közül. Hatalmas kihívás, hogy egy digitális világban élünk, a diákok el sem tudnak szakadni az okostelefonjuktól. Igyekszünk segíteni a tanároknak abban, hogy hogyan keltsék fel a diákok érdeklődését digitális eszközök bevonásával, élményalapú pedagógiával. Úgy látjuk, erre nagy igény mutatkozik.

Folytatás a 4. oldalon.

Sorsok a vézskorszakban

Előadással és kiállítással emlékeztünk

Január 26-án, vasárnap délután az ENSZ holokauszt emléknapja alkalmából rendeztünk programot a Menház Wallenstein Zoltán termében. A városunkból és a régióból megjelenteket Paszternák Tamás, a KZsH programkoordinátora köszöntötte.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével többek között Keszegh Béla, Komárom

polgármestere, Varga Tamás alpolgármester, Andruskó Imre, a Selye János Gimnázium igazgatója.

Dr. Vági Zoltán történész **Mi lett velük? Komáromi zsidók Auschwitzban** címmel tartott előadást, végig követve a helyből indult transzportokban elhurcoltak sorát. Az SS eddig ismeretlen dokumentumai és a túlélők tanúvallomásai alapján

rekonstruálta az Auschwitz-komplexumban történeteket, az előzményeket, a felszabadulás napjainak mozzanatait.

A délután második részében a budapesti Maccabi VAC zsidó sportszervezet **Bajnokaink voltak- a magyar zsidó sportolók öröksége** című vándorkiállítását nyitotta meg Jusztin Ádám elnök. A kiállítás létrejöttéről, célkitűzéséről tartott bevezetőt követően az érdeklődők tárlatvezetésen vettek részt.

A Shalom klub összejöveteléről nem hiányozhattak a kóser falatok sem, köszönet mindazoknak, akik a szervezésben és a lebonyolításban közreműködtek.

A komáromi emlékezés a sajtó élénk érdeklődése mellett zajlott. A szlovák közszolgálati televízió esti híradója mellett tudósított a programról az RTVS magyar nyelvű hírműsora, a komaromonline.sk és az Új Szó és a helyi sajtó is. ◀

PA

Folytatás a 3. oldalról.

A holokauszt túlélői lassan távoznak, nem marad, aki mesélni tudna a háború előtti zsidó életről. Kihat ez az Önök mindennapi munkájára?

Úgy hívjuk az adatbázisunkat, hogy „megőrzött emlékek interaktív könyvtára”. Sajnos egyre kevesebben maradtak, akik személyesen tudnának mesélni a vézskorszakról, de az általuk elmondott történetek, családi fotók elérhetőek maradnak a Centropa weboldalán, az elbeszéléseket olvasva vagy a kisfilmeket nézve megelevenedik a múlt. A mai napig kapcsolatban vagyunk az interjúalanyainkkal, és a Café Centropa program keretein belül rendszeresen szervezünk találkozót a számukra, amelyekre diákokat is meghívunk. Tény, hogy egy személyes találkozót semmi nem pótolhat, így amíg lehet, folytatjuk ezt a programot.

Melyek voltak 2019-ben legjelentősebb eredmények, s milyen tervekkel készülnek 2020-ra?

Eseménydús év áll mögöttünk. Az egyik legnagyobb siker a Közös Nevező Oktatá-

si programunk volt. Ennek keretében különböző háttérű iskolák tanulói – zsidók, romák, fővárosiak, budapestiek, hátrányos helyzetű és elit iskolák diákjai készítenek közös projekteket, így jobban megismerik egymást, tanulnak egymástól, csökkennek az előítéleteik. A program keretében több diákcsoport is feldolgozta a „Szól a kakas már” című magyar-zsidó népdalt, és fantasztikus alkotások születtek. Az egyik kedvencünk a Lauder Javne Iskola és a Sajóvárkonyi Általános Iskola koprodukciója, egy fergeteges roma-zsidó feldolgozás, ami a honlapunkon megtekinthető.

Májusban több mint százötvenen vettek részt az évzáró eseményünkön, ahol díjaztuk azokat a tanárokat és diákokat, akik részt vettek a programjainkban, videókészítési versenyünkön, vagy óraterveket készítettek. Szintén izgalmas volt az a budapesti szemináriumunk, melyet a visegrádi országok tanárainak szerveztünk októberben, és amelyre 45 tanár érkezett Magyarországról, Csehországból, Szlovákiából és Lengyelországból. 2020-ban is megszervezzük éves videóVERSE-

nyünket, melyre a visegrádi országok diákjai pályázhatnak a városuk történetét, helyi zsidó kultúrát bemutató kisfilmmel. Emellett vándorkiállításaink is járják az országot, szeretnénk, ha ezek is minél több iskolába eljutnának. Egy Európai Unió pályázatnak hála a European Jewish Cemeteries Initiative partnereként idén 6 országban, többek között Magyarországon is szervezünk majd szakmai továbbképzéseket pedagógusoknak. Természetesen megünnepeljük majd a 20. születésnapunkat is. ◀

PA

Bácsi Róbert felvételei

Hetvenöt éve kísért Auschwitz emléke

Beszélgetés Nagyné Strasser Etelkával – 1. rész

Szürke, ködös, mélabús délután érkezünk. Már az ajtóban vár ránk. Kedvesen, mosolyogva. A szobában kellemes meleg, családi képek a falakon, körülöttünk fehér kis öleb motoszkál. Miközben semmitmondó dolgokról ejtünk pár szót, a korát meghazudtoló fürgeséggel felteszi a kávé.

Szinte hihetetlen, hogy Nagyné Strasser Etelka, a komáromi hitközség tagja, kilencvenhárom éves. Leül velünk szembe a kényelmes fotelba, kíváncsian ránk néz, várja a kérdést, az elsőt, amit most rendkívül nehéz kimondani, mégis ki kell, és ahogy belekezd a válaszbba, ahogy visszatekint arra az időre, amit Európa legborzasztóbb haláltáborában töltött, egyre távolabb kerül tőlünk, egyre mélyebbre merül az emberi történelem legsötétebb és leggonoszabb időszakában, a holokauszt korában, hangjából, szavaiból azonban nem veszik el az erőt, az a belső erő, ami mindig is a sajátja volt.

Elfelejteni?! Hetvenöt év telt el azóta, de nincs olyan nap, nincs olyan este, hogy ne futnának végig a fejemben az emlékek. Kíméletlenül élesen. Ezt nem lehet elfelejteni, csak meg lehet tanulni együtt élni vele. Nehéz életem volt. Csupán az elmúlt tíz évről mondhatom el azt, hogy jó volt. A régi Benében, a hajógyár tőzsomszédságában, ahol édesapám dolgozott, egy egyszobás kis házban laktunk. Tisztességes szegénységben, de szeretetben éltünk. A második világháború kitörése és a zsidó törvények szigorodása után egyre nehezebben boldogultunk, mivel édesapámat, aki a fő kenyérkereső volt a családban, azonnal elbocsájtották, amint hadiüzemmé nyilvánították a gyárat. Néha sikerült találnia valami kis ideiglenes munkát, legtöbbször a Lúdpiac melletti üveges bizott rá egy-egy megrendelést. Nem sokkal később a három évvel idősebb nővéremnek is felmondtak a komáromi lengyárban. Megegett, hogy a napi betevőnk csak egy-egy darabka kenyér volt, vagy még az sem. A zsidók azonban összetartóak voltak, és azok a jómódú

családok, akik a városban laktak, segítettek a rászorulóknak. A hitközségnél osztottak reggelit, ebédet. Gyakran elmentünk mi is iskola után, majd benéztünk a Lengyel nagymamához, akit nagyon szerettünk.

A háború kitörésekor még diák volt. Az iskolai közegben érezhető volt az akkori zsidó ellenes náci propaganda hatása? Tapasztalt antiszemita megnyilvánulásokat, vagy kiközösítést?

A gyerekek részéről nem. A tanítók közt már voltak, akik érezhetően másképp viszonyultak hozzánk, mint korábban. Megjegyzéseket tettek. Megkülönböztettek minket és sokszor igazságtalanok voltak velünk. Az alapiskola befejezése után már nem is mehettem tovább tanulni, mert kizárták az iskolából a zsidó származású tanulókat. A nővéremmel együtt Raabék kisüzemében készítettem borotva pemzliket. Egy nap, 1944 elején, pont moziba indultam, amikor megláttam a bevonuló német katonákat. Hirtelen nagyon rossz érzésem támadt. Vissza is fordultam. Április 5-én hatályba lépett, hogy a zsidóknak sárga csillagot kellett viselniük. Rettenetesen megalázó volt. Sokat sírtam miatta. Nem is volt kedvem menni sehová. A beneiek tudták rólunk, hogy zsidók vagyunk, kezdetektől ismertek minket, így soha egy szóval nem bántották egyikünket sem. Sőt, amikor súlyosbodott a helyzet, az egyik legnagyobb nyilas ajánlotta fel az édesapámnak, hogy elbújtatja. Csak az egész családot nehéz lett volna. Édesapám egyre gondterheltebbé, egyre megtörtebbé vált. Közben a zsinagóga és hitközség központjánál, a mostani Ispotály utcai idősek otthona helyén, felhúzták a komáromi

gettó kerítését, és május 8-án be kellett költöznünk. Vittük magunkkal a bútorainkat és azt a keveset, amink csak volt. Sokan voltunk. (Több mint kétezeröt száz főt számlált a komáromi zsidóság akkoriban. Szerk.megj.) Itt két hétig voltunk, majd átvittek minket a komáromi Csillagerődbe. Napokig ültünk a csupaszföldön, fogtuk egymás kezét és vártuk, mikor olvassák fel a nevünket az indulóké közt. Végül június 15-én vagonírozták be a családunkat.

Tudták, hogy hová viszik önöket?

Édesapám biztosan tudta, de mi nem. A félelem azonban ott volt bennünk. A mi családunk, a nagymamám, az anyukám testvére a férjével és egy másik ismerős család, akiknek a Jókai utca sarkán volt vaskereskedésük egy kocsiba került. Ők rengeteg holmit hoztak magukkal, és útközben kérdezték minket, nem kell-e valamelyikünknek cipő. Én elfogadtam egy bakancsot. Akkor még nem is sejtettem, hogy milyen nagy hasznát veszem majd. Másfél nap után először egy tónál állt meg a vonat. Minden famíliából leengedtek egy férfit vízért. Édesapám is hozott nekünk. Tettünk a kilenc hónapos kistestvérem cumisüvegébe is, mert édesanyámnak elállt a teje és már rettenetesen éhes volt szegény, de nem maradt meg a gyomrában. A szükségleteink kielégítésére egy vödört kaptunk. A következő megálló Kassán volt, ahol a kakastollas csendőrök mindenkitől elvették az aranyukat, a pénzüket – már amit bevallottak – és átadták a szerelvényt a német Schutzpolizei embereinek. Ők már ütötték-verték a népet. Minket nem. ◀

Folytatjuk.

Jankovič Nóra írását, mely a komáromi online.sk oldalon jelent meg, a szerző és a portál hozzájárulásával közöljük.

PASZTERNÁK
ANDRÁS

Kék-fehér hétköznapok

91. fejezet: Rózsaszín történetek

(2012. október 17.)

Az utóbbi hetek iráni-izraeli háborútól hangos média-jelentéseinek tükrében óhatatlanul felmerült bennem, csak ne akkor törjön ki a háború, amikor Ő idekint van. Két kép jelent meg a rémálmaimban: Leperegtek előttem Arik Kaplun drámai alkotásának – a Jana barátainak* –, azon jelenetei, amelyben az ifjú pár az Öbölháború iraki scud-rakétáit jelző sziréna szó alatt esik egymásnak gázálarcban valahol Tel-Avivban. (* a film az 1989-ben elindult orosz új bevándorló hullám izraeli beilleszkedésével foglalkozik az első Öbölháború idején, 1991-ben. A film 1999-ben megkapta a Karlovy Vary-i fesztivál fődíját, a Kristály Glóbuszt.) Láttam magunkat, amint potenciális jövőbeni anyósomékat felhívjuk a hírrel, hogy “sorry, lövik Ramat Gan”.

Ott lebegtek ezek a gondolatok akkor is, amikor vasárnap délután előtt összecsomagoltunk, s elindultunk a HaShalom pályaudvar felé a 63-as busszal. Kicsit talán a sorsot is kísértve, kedves ismerőseim, “szentföldi pót-szüleim” meghívására a Gázai övezethez közeli Ashkelonba utaztunk. Felszállva a gyorsvonatra a 131. naplóbejegyzés (posztdok napló 131. – “bumm-bumm”, avagy addig jár a posztdok Ashkelonba, míg...) sorai ugrottak be:

“Alig telt el tizenöt perc s felsüvöltöttek a légvédelmi szirénák. Megfagyott a levegő egy pillanatra, tudtam, ez előfordul errefelé, de... Az eddigi – nyugodt időszakokban tett – látogatásaim során, számomra annyira hihetetlennek tűnt, hogy bármi megzavarhatja a földközi-tengeri kis “ékszerdoboz” mindennapjait. Nem volt idő a töprengésre, gyors léptekkel a biztonsági szobába mentünk. A tompa “bumm-bumm”-ok, a közelben felállított “Vaskupola” légvédelmi üteg elhárító-rakétáinak kilövését kísérő picik rázkódások, s a zárt ablakok mellett csak halikán hallható szirénák még abszurdabbá tették a helyzetet. Talán fel sem fogtam teljesen, mi is történik.”

Yossi már várt ránk az állomáson, s Orna mindig ízletes ebédje is ott gőzölgött az asztalon. A kert csodálatosabb volt, mint valaha. Szimchat Torá, a Tóra örömnepének bejövetelekor le sétáltunk a tengerpartra, másnap a város nevezetességeivel ismerkedtünk. Az eddigi látogatásaim alapján, Ashkelon az ország egyik legszebb városa: virágok, pálmafák, művészi alkotások mindenfelé. Minden olyan, mintha a “béke szigetén” járnánk. Megjegyzem, ott-tartózkodásunk minden pillanatában radar-szerűen füleltem, s a legkisebb furcsa nesz hallatán, máris a közelgő légiveszélyt vizionáltam.

Kora este jutott idő a szintén a városban lakó, a pénteki ramat gani pikniket szervező, rokonok szukoti sátrának a meglátogatására is. A közös ünnepbúcsúztató Havdala, kapcsolatunk kiindulópontjának, a szarvasi tábornak a hangulatát idézte. Ismét azt éreztem, mintha minden idekinti barátom, rokonom, ismerősöm, ezer éve ismerné már a szívem választottját, s senkit nem lepne meg a jelenléte az oldalamon. Kedd délután vettünk búcsút a Földközi-tenger ékkövétől. Amikor a zöld 437-es Egged busz elérte a Júdeai-hegyeket, kicsit fellélegeztem, ezúttal megúsztuk a gázai rakétákat.

(2012. október 18.)

Másfél év izraeli tartózkodás alatt számos itteni dolog fénye kopott meg. A korábban misztikus szentföldi történetek, helyek, tárgyak varázsa elillant, s a napi rutin részévé vált. A kevés, pátoszosan megmaradt pillanat közé tartozik a Jeruzsálembé való megérkezés... Ahogy az ashkeloni járat előtt feltűntek a szent város első házai, abban a bizonyos, sokat emlegetett 1-es úti kanyarban, újra az a leírhatatlan érzés kerített hatalmába... Lehet-e annál bármi szebb, mint a barátnóddal megérkezni az ország fővárosába?

A buszpályaudvarról villamossal indultunk a szállásunk felé. Az elkövetkező, várhatóan kevésbé eseménydús napokban írok majd egy posztot a helyi egyetlen, 1-es járatról. Mindenesetre előrebocsájtom, azt, aki kitalálta és kivitelezte a megállóban található jegykiadó automatákat, s aki döntött az elhelyezett készületek számáról, azzal büntetném, hogy egész nap jegyet kelljen váltania, megállás nélkül. Szinte nincs olyan napszak, amikor ne tömegek tolongának az egy-két kihelyezett gépnél, amikor mindegyik működné, bevinné az aprót vagy nem jelzne hibát a bankkártya lehúzásakor...

Az elkövetkező három napra befészkeljük magunkat egy a Ben Yehuda utcához közeli szállodába. Miközben becheckoltunk, először éreztem úgy, végre valami értelmes dologra költöttem a kemény tudományos munkával megszerzett posztdoktori ösztöndíjamat. (Na jó, talán az 1:500 méretarányú fém repülőmodellek vásárlását kivéve.)

Röpke szusszanás után nekiindultunk a városnak. A sétálóutcán leereszkedve a Mamilla-t céloztuk meg, melyen keresztül elértük az Óvárost. Az örmény negyeden átvágva kerültünk a zsidó városrészbé, s sorra végigkattintgattuk a kihagyhatatlan helyeket: a Cardót, a Hurva zsinagógát, az arany menórát... Hova más-hova is vezethetett volna az első utunk, mint a Siratófalhoz. Pár percre megálltunk a nagy kőtömbök előtt, kicsit elbeszélgettünk az odafönti gondviselőnkkel, megköszöntük neki, hogy annyi év ismeretség és barátság után felnyitotta a szemünket.

Nem tudom, voltam-e már boldogabb annál, mint ott az Óváros keskeny sikátoraiban, kézen-fogva sétálva kedvenc “madrich-kollégámmal”...

Jeruzsálem telis-tele van látnivalókkal, még akkor is, ha szerencsére már sokadszorra jár erre a látogató. Az utunk tervezésekor felvázoltam jó néhány célpontot, de férfiember legyen a talpán az, akinek bármely nevezetesség miatt kedve van kora reggel kiskaszálódni szíve választottja mellől a pihe puha ágyikóból. A tervek amúgy is azért születnek, hogy módosítsuk őket. ◀

Folytatjuk.

DR. ORNA
MONDSCHIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Jó szomszéd a rosszból is jót csinál

Egy héber szólás a fenti közmondáshoz hozzá adja, hogy egy jó szomszéd jobb, mint egy közeli rokon. Mondhatjuk, hogy aki ezt megfogalmazta elég naiv volt, de lehet, hogy igaza van, csak nekem más a tapasztalatom. Megtanultam, hogy közmondások élettapasztalatokat tartalmaznak.

Az új szomszéd, aki pár napja költözött az utcánkba bekopogott és kölcsönkérte a porszívómat, mondva, hogy a kislia allergiás a házi porra és az övék elveszett a költözéskor. Egy régi porszívómat, amelyet már lecseréltem egy modernebbre odaadtam neki mondva, hogy nem muszáj visszaadni addig, míg ők nem vesznek újat. Pár nap múlva a lépcsőházban találkoztunk, az új szomszéd csak egy fejbólintáson köszönt. Biztos sok gondja van a költözéssel, az új környezet megszokásával. A szupermarketben találkoztam egy másik régi szomszédal, aki mesélte, hogy az új szomszéd bekopogott hozzá és kölcsönkért egy vasalót, mondva hogy az övé elveszett a költözéskor és muszáj neki a gyerek iskolai öltözetét kivasalni.

Hamarosan megtudtuk, hogy egy harmadik szomszédtól kölcsönkérte a vízmelegítőt, a negyediktől 1 pohár tejet és egy pohár cukrot kért. Senki sem tudott választ adni arra a kérdésre, hogy mi az új szomszéd szándéka. Gondoltuk, hogy talán pénzügyi nehézségeik vannak, elhatároztuk, hogy továbbra is kedvesek és befogadók leszünk. Megkérdeztük, hogy mire van szükségük és szívesen segítünk nekik.

Eltelt egy hónap, egy reggel az ajtónkra volt akasztva egy meg-

Forrás: Wikipedia

hívó másnap estére az új szomszédhoz vacsorára. A többi öt szomszéd is kapott meghívót. A következő reggel egymás után érkeztek a futárok étellel, süteményekkel, italokkal. A kijelölt órában az ajtó kinyílt, mintha meséskönyvbe léptünk volna be, úgy éreztük magunkat. A lakás berendezése az utolsó divat szerinti, a háziak öltözködése szintén ezt követte. A vacsora megkapta volna a Michelin csillagot. Búcsúzás előtt a házigazda mindegyikünknek visszaadta a kölcsönkért dolgot, szépen megtisztítva és színes szalaggal átkötve. Akitől a tejet meg a cukrot kérte, kapott egy doboz tejet és egy kiló cukrot. De a meglepetés az volt, hogy mindenki kapott egy szép zsák, kb. 2 kg mandulát. A házigazda gyümölcsökkel kereskedik és mivel akkor kezdődött a friss mandula szezonja, ez volt a legjobb ajándék.

Izraelben ilyenkor kezd a mandula virágozni, és hat hónapig tart, míg a gyümölcse beérik. A mandulában sokféle vitamin, foszfor, kalcium, magnézium és más ásványi anyagot találhatunk, és kevesebb kalóriát tartalmaz, mint a dió. Ma sokan lecserélik a tehéntejet mandulatejre és 10 szem mandula naponta biztosítja a napi vitamin és ásványi anyag szükségletet. Vannak, akik a mandulát superfoodnak hívják és biztos tudják, hogy miért. A mandulát fel lehet használni nyersen salátákba aprósüteményekhez és tortákba is. A legmeglepőbbet a következő receptben olvastam.

Mandulás gombóc leves

Hozzávalók: 1 fej hagyma reszelve, 2 gerezd fokhagyma, 20 dkg darált mandula, fél pohár apróra vágott petrezselyem, 1 tojás, 1 pohár maceszliszt vagy lencse liszt, 1 kanál olaj, kevés só meg bors.

Elkészítés: Az összes hozzávalót összekeverjük. Ha túl puha, több lisztet adunk hozzá, ha túl kemény még egy kanál olajat. A keveréket hűtőbe kb. egy órát pihentetjük. Kis gombócokat formázunk és forró vízben vagy forró levesben úgy, mint a maceszgombócokat kifőzzük. ◀

Élet menete Budapesten

Az éves eseményünk 2020-ban is várja azokat, akik velünk együtt folytatnák a békés megemlékezés hagyományát Budapesten. Sok szeretettel várunk április 19-én a történelem és a tolerancia menetére mindenkit, a kisgyerekektől a nagyszülőig!

A magyarországi Élet Menete Alapítvány létrehozását egy civil fiatalokból álló közösség kezdeményezte 2003 októberében, a mára már a világ 55 országában működő hasonló szervezet mintájára azzal a céllal, hogy rendezvényein fiatalok és idősek, közéleti személyiségek, színészek, művészek, sportolók, politikusok felekezeti és politikai hovatartozásra való tekintet nélkül, együtt ró-

hassak le kegyeletüket a holokauszt áldozatainak emléke előtt és tegyenek hitet a társadalmi szolidaritás, valamint a demokratikus politikai kultúra mellett. Szerencsére mára már nem csak a zsidó közösséghez tartozó barátaink vannak velünk az antiszemitizmus elleni harcban, hanem minden békében hívó és békét remélő ember is, akik alapítványunkhoz hasonlóan látják, hogy napjainkban is vannak eszmék, amelyek tagadják a holokauszt megtörténtét, és újra a zsidóság ellen uszítanak.

Az Élet Menete Alapítvány hív minden jóérzésű embert, hogy közös jelenlétünkkel demonstráljunk a kirekesztés, az antiszemitizmus, és mindenfajta előítélet ellen, elősegítve a tolerancia és a múlttal való megbékélés folyamatát.

További információ a www.eletmenete.hu weboldalon. ◀

Katarína Vinterová: Rodinná kronika

Wilheimovci – 1. časť

Dlho som zvažovala, či napísať príbeh otcovej rodiny, veď koho to už zaujíma po toľkých rokoch. Je chvályhodné, že inštitúcia Európskej únie sa zaujíma o osudy rodín, ktoré boli postihnuté holokaustom. Nakoniec som sa rozhodla, že treba, aby sa osudy rodiny zachovali hlavne pre budúce generácie. Ani jedno z mojich piatich vnúčat nevie nič o hrôzach holokaustu, ani to, že sa bezprostredne týkali časti ich rodiny. Odkladám to s odôvodnením, že sú na to ešte malí, nepochopia to a možno ich to zraní. Ja som v ich veku vedela o rodine už všetko. Tak poďme na to.

Babi, Karol, David, Šani, Armin, Gyula, Dedo – 1914.

Moja stará mama sa volala Terézia, starý otec sa volal Ignác. Druhá svetová vojna ich zastihla v Komárne, kde žili pokojným rodinným životom. Bola to maďarská židovská rodina, mali vlastnú pekárňu, vychovali 5 synov, ktorí sa narodili v rokoch 1900 – 1909, z ktorých najstarší Gyula im v pekárni pomáhal. Komárno bolo po vzniku Slovenského štátu v roku 1939 územne začlenené do Maďarska. V roku 1944, keď začali transporty z tohto územia do koncentračných táborov, prišiel do pekárne jeden maďarský známy starých rodičov s jedným Nemcom. Pred očami starej mamy starého otca surovo zbil, nadával mu a naložil ho do auta. Odišli smerom na Győr. Tam ho údajne pri pokuse o útek zastrelili. Stará mama spolu so synom Gyulom boli odvedení na zberné miesto v komárňanskej pevnosti, odkiaľ boli odvlečení do koncentračného tábora v Osvienčime. Tam boli podľa preživších svedkov krátko po príchode vyhlásení za práceneschopných a následne odoslaní do plynovej komory. Moja stará mama mala vtedy toľko, ako ja teraz – 68 rokov. Bola to láskavá, skromná, pracovitá žena. Svedectvo o ich smrti podala Duši Ulmanová, manželka otcovho bratranca, ktorá dodnes žije v Izraeli. Ona ťažko pracovala v Osvienčime, neskôr

sa dostala do tábora v Terezíne (Česká republika), kde bola na konci vojny oslobodená. Pešo išla odtiaľ oslabená dlhé týždne domov do Marcelovej pri Komárne. Z rodiny Ulmanovcov, čo boli otcovi bratrance, zahynulo v koncentračných táboroch 10 rodinných príslušníkov.

Môj otec Šani sa narodil v roku 1905. Bol majiteľom 4 ha viníc v okrese Komárno. V roku 1931 sa oženil s Alžbetou, ktorú volali Bözsi, dcérou veľkostatkára Ingusza zo

Subotice. Jej sestru Lili si zobral za ženu otcov brat Dávid. Otec bol pri mobilizácii odvedený do maďarskej armády, kde pracoval ako šofér nákladného auta. Vozil zranených a muníciu. V roku 1942 po vyjdení Hitlerových rasových zákonov v rámci konečného riešenia židovskej otázky sa dostal do pracovného tábora niekde pri Done v Rusku. Tam ich využívali na najťažšie práce. Cieľom bolo, aby žiadny Žid neprežil. V roku 1943 ušiel za neskutocných útrap na ruskom fronte s ešte jedným židovským kamarátom, prerazil cez frontovú líniu a pridal sa k Rusom. Nejakým zázrakom zostal nažive, hoci prekonal dlhodobé hladovanie, krutú zimu, viaceré choroby aj škvrnitý týfus. Pri živote ho držala myšlienka na rodinu, ku ktorej sa chcel vrátiť. Nakoniec sa dostal do ruského zajateckého tábora v Tambove, kde bol až do septembra 1945.

Jeho ženina Bözsi žila cez vojnu so synom Ivanom v ich spoločnom dome v Komárne a márne čakala na správy o manželovi. V roku 1944, keď sa zhoršovala situácia židovského obyvateľstva a začali transporty do koncentračných táborov, sa syna ujala kresťanská rodina v Svätom Petre, kde mali so Šaním vinice. 11-ročný chlapec sa tam mal celkom dobre a možno by tam bol aj prečkal vojnu. Mama však mala strach a tvrdila, že dieťa má byť s matkou a zobrala si syna k sebe do Komárna. Tam ich však poznali, vedeli, že sú židia a v júni 1944 ich odvliekli rovno do Osvienčimu. V transporte bola aj sestra Lili. ◀

Pokračujeme

Babi, Karol, David, Šani, Armin, Gyula, Dedo – 1930

Osudy v období holokaustu

Spomínali sme prednáškou a výstavou

Dňa 26. januára sme v sále Zoltána Wallensteina v Chudobinci usporiadali podujatie pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu OSN. Prítomných – hostí z nášho mesta i regiónu – pozdravil programový koordinátor ŽNO Tamás Paszternák. Na podujatí sa okrem iného zúčastnil primátor mesta Komárno Béla Keszegh, viceprimátor Tamás Varga a riaditeľ Gymnázia Jánošsa Selyeho Imre Andruskó.

Prednáška historika Dr. Zoltána Vágiho mala názov Čo sa s nimi stalo? Komárňanskí Židia v Osvienčime a hovorila o osudoch tých, ktorých z Komárna transportovali do koncentračných táborov. Udalosti v komplexe Osvienčimu, predchádzajúce udalosti a dni oslobodenia rekonštruoval na základe doposiaľ neznámych dokumentov SS a výpovedí tých, ktorí prežili.

Pokračovanie zo strany 3.

Do oblasti výskumu patria aj naše aktivity podporujúce vedecké konferencie a publikácie o holokauste. V roku 2018 sme zorganizovali spolu s dvomi ďalšími partnermi medzinárodnú vedeckú konferenciu o vyhladzovacom tábore Sobibor a tento rok sme sa podieľali na vydaní publikácie, ktorá je výstupom z tejto konferencie. Jej kapitoly písali historici ako David Silberklang, Dieter Pohl, Sara Berger, či Tomasz Oleksy-Zborowski, ktorí patria k svetovej špičke v téme.

Spoluorganizovali sme aj vedeckú konferenciu k 80. výročiu vyhlásenia Slovenského štátu. V roku 2018 sme organizovali aj medzinárodný workshop k obdobiu autonómie Slovenska a začiatkom holokaustu na jeho dobovom území a v roku

V druhej časti popoludnia otvoril putovnú výstavu židovskej športovej organizácie Maccabi VAC pod názvom Boli našimi šampiónmi – dedičstvo maďarských židovských športovcov predseda organizácie Ádám Jusztin. Po úvodných slovách o vzniku a cieľoch výstavy si ju záujemci mohli pozrieť s výkladom sprievodcu.

Na stretnutí Klubu šalom nechýbali ani kóšer jedlá. Vďaka patrí všetkým,

ktorí sa podieľali na zorganizovaní a uskutočnení podujatia.

O komárňanskú spomienku sa živo zaujímali aj médiá. Okrem večerného spravodajstva slovenskej verejnoprávnej televízie odvysielali krátku správu aj v maďarskom vysielaní RTVS, článok na portáli komaromonline.sk i v denníku Új Szó. ◀

PA

2019 aj seminár o elitách v čase holokaustu (opäť komplexný – dobové slovenské aj maďarské územie)

Aké sú medzinárodné vzťahy strediska?

Ako je možno vidieť z predchádzajúcich riadkov, máme veľmi dobré a široké vzťahy a kontakty. Je tu však čo zlepšovať. Myslím teraz najmä na potrebu nadviazať spoluprácu s maďarskými partnermi, cez ktorú by sa nám mohlo podariť rozvíjať našu činnosť v téme dokumentácie holokaustu na južnom Slovensku. Máme dobré vzťahy s maďarskými historikmi ako jednotlivcami (najmä po spolupráci v EHRI), ale myslím, že je potrebné urobiť inštitucionálny krok.

Čím sa zaoberáte vy?

Pokiaľ ide o mňa osobne, momentálne pre DSH skúmam pramene o preživších a o osobách zaistených v pracovných táboroch a strediskách vojnovnej Slovenskej republiky. Pripravujem tiež populárne ladenú publikáciu o mýtoch a dezinformáciách, ktoré sa šíria o holokauste na Slovensku. Nie je všetko len o archívoch a vedcoch. Mali by sme sa prihovárať viac laikom a bežnej verejnosti. Pracujeme preto aj na verejných diskusiách. Najbližšia bude 23. januára v Bratislave s Ivanom

Kamencom pri príležitosti Medzinárodného dňa pamiatky obetí holokaustu.

Máte kontakty s učiteľmi, organizáciami na južnom Slovensku?

V rámci našich vzdelávacích aktivít nemáme regionálne preferencie, ak to nie je tematicky dané na konkrétnej akcii. Ak sme oslovení, tak sa vyberieme tam, kde treba a ak sa nám prihlási záujemca z ľubovoľného regiónu Slovenska (napríklad do celoslovenskej študentskej súťaže esejí), je vítaný. Tak sme mali napríklad účastníkov študentskej súťaže z Lučenca. Ako som povedal, plánujeme s vyskúšaným formátom vzdelávacej akcie (seminár – prednášky v lokalite – pracovné listy) ísť aj na južné Slovensko. Momentálne uvažujeme o vhodnej lokalite a budeme musieť vyriešiť aj ďalšie organizačné veci. Máme aj niekoľko kontaktov medzi učiteľmi, ale je tu priestor na zlepšenie. Verím, že tak ako na východe, aj tu sa nám podarí nadväzovať nové vzťahy.

Aké plány máte do budúcnosti?

Plánujeme pokračovať v rozbehnutých projektoch a veciach a dokončovať niektoré dlhodobé úlohy. Naša práca je dosť systematická, takže sa chceme posunúť v rámci úloh a projektov. ◀

PT

Dokumentačné stredisko holokaustu

Rozhovor s Jánom Hlavinkom

Ján Hlavinka je absolventom histórie a politológie na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove a doktorandského štúdia slovenských dejín na Univerzite Komenského v Bratislave. Pracoval v Múzeu SNP v Banskej Bystrici, v Ústave pamäti národa a od roku 2008 pôsobí na Historickom ústave SAV v Bratislave a v Dokumentačnom stredisku holokaustu (DSH). Problematike holokaustu sa venuje od roku 2002.

Je autorom viacerých kníh a vedeckých štúdií na tému holokaustu na území vojnovy Slovenskej republiky. Je členom delegácie Slovenskej republiky v International Holocaust Remembrance Alliance a spolupracuje s United States Holocaust Memorial Museum v USA. Od roku 2018 je riaditeľom Dokumentačného strediska holokaustu.

Ktoré sú hlavné úlohy Dokumentačného strediska holokaustu?

Dokumentačné stredisko holokaustu je pridruženou organizáciou Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR. Naša práca je zameraná na skúmanie holokaustu a šírenie poznatkov o holokauste, ako aj o židovskej minorite a o jej mieste v spoločnosti. V praktickej rovine sa venujeme výskumu a dokumentácii holokaustu, vzdelávacej a konzultačnej činnosti, podpore akcií zameraných na pripomínanie si obetí holokaustu a networkingu odborníkov a aktivistov.

Aké vzdelávacie programy máte?

Vzdelávanie je súčasťou práce DSH od jeho vzniku. Práca s učiteľmi a študentmi základných a stredných škôl bola v činnosti DSH vždy dôležitá.

DSH v rokoch 2006 – 2012 vytvorilo a realizovalo vzdelávací akreditovaný program pre učiteľov. V jeho rámci vznikli Metodické listy a ďalšie materiály. Tie sú dostupné na našej stránke. Bola to zásluha a práca Dr. Moniky Vrzgulovej, ktorá DSH viedla do roku 2018.

Kedže situácia v oblasti vzdelávania o holokauste prešla na Slovensku vývojom a dnes je už vzdelávanie o holokauste zastrešené ministerstvom školstva a štátnymi inštitúciami (Múzeum SNP a aj SNM - Múzeum holokaustu v Seredi), DSH dnes robí rôzne druhy menších cielených aktivít.

V uplynulom roku sme v spolupráci s projektom European Jewish Cemeteries Initiative – ESJF pripravili a realizovali re-

gionálne orientovaný vzdelávací program Židovské kultúrne dedičstvo na východnom Slovensku, ktorý pozostával zo seminára pre učiteľov (v bardejovskom židovskom suburbiu), na ktorom prednášal popredný slovenský odborník na didaktiku dejepisu doc. Dr. Viliam Kratochvíl. Nasledovali potom naše prednášky na stredných a základných školách v konkrétnych lokalitách a v poslednej fáze programu prišla na rad samostatná práca pedagógov a študentov s vlastnými pracovnými listami. Malo to skvelú odozvu učiteľov. Chceme v tom pokračovať, prípadne aj s inými partnermi. Najbližšie by sme sa chceli zamerať na stredné a južné Slovensko.

DSH tiež roky spolupracuje na vzdelávacom programe Židovské kultúrne dedičstvo, ktorý pripravuje Židovské komunitné múzeum v Bratislave.

Niekoľko rokov po sebe tiež spoluorganizujeme celoslovenskú študentskú súťaž esejí Susedia, na ktorých sme nezabudli. Tu spolupracujeme s iniciatívou Čítanie mien obetí holokaustu a s ICEJ Slovensko.

No a práve v týchto dňoch rozbiehame veľmi zaujímavý medzinárodný vzdelávací projekt. V spolupráci s kolegami z Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach, Múzeom SNP v Banskej Bystrici a s expertmi z USA. Pripravujeme kurikulum a učebné materiály na podklade listov, ktoré dostával prezident Jozef Tiso v súvislosti so židovskou otázkou. V rámci tohto projektu sa uskutočnia v tomto roku 3 workshopy pre učiteľov (v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach) s účasťou amerických expertov. Okrem toho, ako ja osobne, tak aj kolegyňa Míchala Lónčíková, každoročne robíme samostatné prednášky na základných a stredných školách po celom Slovensku.

Ktoré sú hlavné ciele vedeckej činnosti inštitúcie?

Naše ciele sa tu podriaďujú hlavným úlohám a prioritám, ktoré na každý rok

vopred komunikujeme s orgánmi DSH. Dlhodobou sa výskumne zaoberáme databázou obetí holokaustu z územia vojnovy Slovenskej republiky, čo si vyžaduje neustály archívny výskum a výskum v sekundárnych prameňoch. Predpokladáme, že to čo je v tejto veci v našich silách, bude dokončené tento rok. Potom sa posunieme na inú obdobnú úlohu.

Okrem toho robíme výskum s cieľom dokumentovať osudy jednotlivcov, alebo rodín pre konkrétnych žiadateľov. Ide tu najmä o príbuzných a súdy, ktoré sa na nás obracajú. Vieme v tomto smere urobiť naozaj veľa, minulý rok sme napríklad pomohli žiadateľke, ktorá 10 rokov nevedela získať informácie o osude svojej starej mamy. Tu sa prejavuje tiež náš networking a zahraničné kontakty, pretože niekedy musíme kontaktovať zahraničných partnerov.

V posledných rokoch sme sa tiež zapojili do veľkých medzinárodných vedeckých projektov. V rokoch 2015 – 2019 bolo DSH partnerom európskeho projektu European Holocaust Research Infrastructure (EHRI), zameraného na mapovanie archívov s dokumentmi o holokauste. DSH mapovalo slovenské archívy (ucelene – z hľadiska dobového slovenského, aj arbitrážneho územia). V tomto projekte sme obstáli a stali sme sa partnerom ďalšieho projektu, ktorý bude v rokoch 2020 – 2023 vytvárať z EHRI výskumnú infraštruktúru. Dnes vedieme jeden Work Package, kde spolupracujeme s kolegami z Izraela, Veľkej Británie, Holandska a Rumunska.

Pokračovanie na strane 4.

Komunitná mozaika – fotografie z minulosti našej obce –

► Cestovanie za Purimom 2010 – V predchádzajúcich rokoch sme boli autobusom v Budapešti a v Komárome, tento rok sme 28. februára nabrali smer Piešťany, kde sme spoločne oslavovali jeden z najveselších sviatkov židovstva. 15-členná skupina ŽNO z Komárna cestovala na pozvanie rabína Zeva Stiefela a jeho rodiny do známeho slovenského kúpeľného mesta, aby sa zúčastnila na tzv. Hawaii party pri príležitosti svätka Purim. Organizátor programu Tamás Paszternák pozdravil cestujúcich v autobuse, po ňom poslucháč Židovskej univerzity Pál Megyes hovoril o pôvode, zvykoch a tradíciách tohto sviatku, čím spestril časť dvojhodinovej cesty. Naša malá spoločnosť sa oboznámila s centrom mesta a s kúpeľným ostrovom a pritom sme mali možnosť spoznať život Lajosa Wintera.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založený** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel.:/fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Periodikum je nepredajné.

Nástenka krátke správy

ŽNO v Komárne, vydávanie Spravodajcu a Klub šalom podporili Ondrej Földes (Bratislava) a anonymní darovia. Ďakujeme!

Riadne zasadnutie rady malých obcí Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike sa konalo 13. februára v Bratislave. ŽNO v Komárne na zasadnutí zastupoval predseda Anton Pasternák.

V tomto roku sme získali finančný príspevok od mesta Komárno a od Fondu Gábora Bethlena. Naše ďalšie podané žiadosti sú vo fáze rozhodovania.

Lúčime sa

S hlbokým zármutkom sme prijali správu, že po dlhej a ťažkej chorobe v mladom veku zosnul Reuven Breuer. Náš buda-peštiansky hosť sa mnohokrát zúčastnil podujatí našej obce. Viackrát sa o svoje myšlienky v súvislosti s pôvodom a tradíciami sviatkov podelil s ostatnými. Rodine vyjadrujeme sústrasť, jeho pamiatku si zachováme! ◀

**Redaktori Spravodajcu,
vedenie Židovskej náboženskej
obce v Komárne**

Boli našimi šampiónmi

► Dňa 26. januára sme v sále Zoltána Wallensteina v Chudobinci usporiadali podujatie pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu OSN. V druhej časti popoludnia otvoril putovnú výstavu židovskej športovej organizácie Maccabi VAC pod názvom Boli našimi šampiónmi – dedičstvo maďarských židovských športovcov predseda organizácie Ádám Jusztin. (strana 3.)

Purimová veselica v Komárne

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou pozýva každého záujemcu na sviatok Purim, ktorý sa uskutoční v pondelok 9. marca 2020 o 17. hodine v Chudobinci. Náš program:

- Koncert Judit Klein a skupiny Haverim
- Purimový kvíz a tombola
- Detský program
- Čítanie megily (Knihy Ester) s Davidom Adrim
- Purimové dobroty

Na tých, ktorí prídu v maskách, čaká prekvapenie. Oslavujte s nami! ◀

Sederový večer

Židovská náboženská obec v Komárne aj v tomto roku zorganizuje tradičný sederový večer, ktorý sa uskutoční v stredu 8. apríla 2020 o 18. hodine v Chudobinci. Moderátorom večera bude Mihály Riszovannij. Kóšer večeru zabezpečíme z Budapešti. Registrácia do 1. apríla 2020 na sekretariáte alebo na adrese kile@menhaz.sk. Poplatok za účasť je 5 eur. ◀

Myšlienky redaktora

ANDRÁS PASZTERNÁK

Sedemdesiatpäť rokov, viac ako doba jednej generácie. Možno si my, ľudia v strednom veku, ani neuvedomujeme, čo to znamená. Sledujúc správy o spomienke v synagóge na ulici Dohány pri príležitosti oslobodenia budapeštianskeho geta, o stretnutí svetových lídrov v Jeruzaleme, o pietnom akte usporiadanom pod obrovským stanom v Birkenau, sa trochu zamyslím. Nezostali z toho všetkého, o čom sme počas uplynulých desaťročí toľko počuli od našich starých rodičov a tých Komárňanov, ktorí prežili holokaust, len blednúce stránky učebníc dejepisu? Publikácie, filmy i čoraz viac dokumentov na internete zachováva výpovede a spomienky očitých svedkov. Nájde sa medzi tými, ktorí si aspoň pri príležitosti okrúhleho výročia prečítajú, pozrú, vypočujú ako veci za niekoľko rokov v 30-tých, 40-tých rokoch minulého storočia dospeli až k vlakom smerujúcim do Osvienčimu?

V jedno ráno čítam na portáli komaromonline.sk rozhovor, ktorý ma rozruší. Člen našej obce rozpráva o miestnych udalostiach. Napriek tomu, že sa tejto téme pomerne veľa venujem, každý odstavec mnou otriasa. Vidím pred sebou dom v Bene, rodinu náhliacu sa do práce, sedím so spomínajúcim v školskej lavici, s úžasom sledujem jeho chuť do života aj v tých najťažších časoch. Niektorí spomedzi nás, spomedzi tých, ktorí prežili, opäť, v roku 2020 hovoria o tom, čo sa povedať nedá. A my aj po 75 rokoch dvíhame hlavy! Bude to tak aj v čase, keď už nebude takých, ktorí sa s nami osobne dokážu podeliť o to, čo zažili na vlastnej koži? ◀